30/11/2023

Προκόπιος Παυλόπουλος: Φόρος Τιμής στον «Γέρο του Μοριά» Θεόδωρο Κολοκοτρώνη

/ Επικαιρότητα

Ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Ακαδημαϊκός και Επίτιμος Καθηγητής του ΕΚΠΑ κ. Προκόπιος Παυλόπουλος κατά την εκδήλωση που οργάνωσε η Ακαδημία Αθηνών προς τιμήν του «Πατριωτικού Ομίλου Απογόνων Αγωνιστών 1821 και Ιστορικών Γενών της Ελλάδας», μίλησε με θέμα «Φόρος Τιμής στον «Γέρο του Μοριά» Θεόδωρο Κολοκοτρώνη: Η ανεκτίμητη συμβολή του στην ευόδωση της Εθνεγερσίας και στην Ίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους».

Παρακάτω ολόκληρη η ομιλία του Προκόπιου Παυλόπουλου:

Στην ομιλία του, κατά την εκδήλωση που οργάνωσε η Ακαδημία Αθηνών προς τιμήν του «Πατριωτικού Ομίλου Απογόνων Αγωνιστών 1821 και Ιστορικών Γενών της Ελλάδας», με θέμα «Φόρος Τιμής στον «Γέρο του Μοριά» Θεόδωρο Κολοκοτρώνη: Η ανεκτίμητη συμβολή του στην ευόδωση της Εθνεγερσίας και στην Ίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους», ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Ακαδημαϊκός και Επίτιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ κ. Προκόπιος Παυλόπουλος επισήμανε, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

« Πρόλογος

Διακόσια, και πλέον, χρόνια από την «*έκρηξη*» της Επανάστασης του 1821 η Ιστορία έχει «*εκδώσει*» την αμετάκλητη «*ετυμηγορία*» της για την ανυπέρβλητη Εθνική συνεισφορά του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, του θρυλικού «*Γέρου του Μοριά*»: Από την μια πλευρά ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης -φυσικά μαζί με πολλούς άλλους μεγάλους Αγωνιστές που πρωταγωνίστησαν μαζί του- έβαλε ανεξίτηλη την «*σφραγίδα*» του στην ευόδωση της Εθνεγερσίας, με κορυφαίες στιγμές την Άλωση της Τριπολιτσάς και την Μάχη στα Δερβενάκια. Και από την άλλη πλευρά -και αυτή η «*πτυχή*» της ιστορικής του διαδρομής δεν πρέπει, κατ' ουδένα τρόπο, να υποτιμάται – τασσόμενος «*στο πλευρό*» του Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια και επιδεικνύοντας υποδειγματικό πολιτικό, υπό την ευρεία του όρου έννοια, ήθος πατριωτικής εμβέλειας, «*κατέθεσε*» απλόχερα την καθοριστικής σημασίας συνεισφορά του στην τελική, κρίσιμη, προσπάθεια για την ίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου, το 1830. Έτσι ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης τίμησε με τον δικό του ανεπανάληπτο τρόπο, στο ακέραιο και έως το τέλος της ζωής του, και τον όρκο που έδωσε το 1818, όταν μυήθηκε στην Φιλική Εταιρεία. Πάνω σε αυτές τις δύο, ιστορικώς συμπληρωματικές μεταξύ τους, όψεις της όλης προσωπικότητάς του εδράζεται η σύντομη ανάλυση που ακολουθεί και που είναι αφιερωμένη στον «*Εθνεγέρτη*» Θεόδωρο Κολοκοτρώνη.

Ι. Η στρατιωτική-πολεμική ιδιοφυία του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη

Η ιστορική αποτίμηση των γεγονότων της πορείας της Επανάστασης του 1821 καταλήγει, και μάλιστα με αμάχητα, επίσης ιστορικώς, τεκμήρια στο ότι η οριστική ευόδωση της Εθνεγερσίας οφείλει τα μέγιστα στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Η διαπίστωση αυτή ουδόλως μειώνει την πολύπλευρη συμβολή όλων των άλλων μεγάλων Αγωνιστών και Συμπολεμιστών του στον αγώνα για την Ελευθερία και για την Εθνική Ανεξαρτησία. Κάθε άλλο. Όμως, και κατά γενική

πλέον ομολογία, δίχως την στρατιωτική-πολεμική ιδιοφυία του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη ο αγώνας αυτός μάλλον δεν θα είχε την κατάληξη εκείνη, η οποία θεμελίωσε την πιο στέρεη «*αντηρίδα*» για την ίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους. Την στρατιωτική-πολεμική ιδιοφυία του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη συνέθεταν ιδίως οι σπάνιες ικανότητές του να συνδυάζει, κατά τις περιστάσεις, τις μεθόδους της «*πολιορκίας*» του αντιπάλου, κυρίως όταν ο τόπος και ο χρόνος του έδιναν τ' αντίστοιχα περιθώρια οργάνωσης και εκτέλεσής της. Και του «*κλεφτοπολέμου*», κυρίως όταν επρόκειτο ν' αντιμετωπίσει πολύ ανώτερα, αριθμητικώς και σε ό,τι αφορά τον εξοπλισμό τους, στρατεύματα σε ανοιχτό πεδίο. Η πρώτη από τις ως άνω μεθόδους του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη «*σημάδεψε*» ιστορικώς την Άλωση της Τριπολιτσάς, αν και κατ' ακρίβεια θα έπρεπε να γίνεται λόγος μάλλον για την Απελευθέρωση της Τριπολιτσάς. Και η δεύτερη -οπωσδήποτε όμως κατά μεγάλο μέρος σε συνάρτηση με την πρώτη, όπως θα διευκρινισθεί στην συνέχεια- ήταν εκείνη η οποία έκρινε την νικηφόρα έκβαση της Μάχης στα Δερβενάκια.

Α. Η Άλωση-Απελευθέρωση της Τριπολιτσάς

Πριν από κάθε άλλη σχετική αναφορά, πρέπει να επισημανθεί ότι το μέγιστο μέρος της επιτυχίας της επιχείρησης –εφεξής κατά την κρατούσα ορολογία- Άλωσης της Τριπολιτσάς ανήκει, δικαιωματικώς, στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Η Ιστορία αναδεικνύει ότι ο «*Γέρος του Μοριά*» συνέλαβε, σχεδίασε και έκανε πράξη το στρατήγημα αυτό στηριζόμενος στην, οιονεί «*ενορατική*», αντίληψη ότι μόνον η πτώση και κατάληψη της τότε «*Πρωτεύουσας της Πελοποννήσου*», της Τριπολιτσάς, θα μπορούσε να βάλει τις βαθιές ρίζες, τις οποίες είχε απόλυτη ανάγκη η Επανάσταση του 1821 για να ευδοκιμήσει.

1. Πραγματικά, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης είχε πλήρη επίγνωση ότι η Τριπολιτσά, ως το ουσιαστικό διοικητικό, στρατιωτικό και οικονομικό κέντρο της Πελοποννήσου, έπρεπε οπωσδήποτε, για λόγους συμβολισμών αλλά πρωτίστως για λόγους ουσίας, να «*πέσει στα χέρια*»των αγωνιζόμενων Ελλήνων. Έτσι ώστε η Εθνεγερσία ν' αποκτήσει «*παμπελοποννησιακή*» εμβέλεια και, με τον τρόπο αυτό, να συντηρήσει «*άσβεστη*» την προσδοκία και την προοπτική επικράτησής της σε ολόκληρη την Πελοπόννησο, αλλά και περαιτέρω επέκτασής της, με την προτεραιότητα να «*γέρνει*» προς την περιοχή της Ρούμελης.

α) Το ότι το στρατήγημα με κεντρικό στόχο την κατάληψη και την απελευθέρωση της Τριπολιτσάς ανήκει, ουσιαστικώς καθ' ολοκληρία, στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη προκύπτει ιστορικώς εκ του ότι άλλοι Οπλαρχηγοί Αγωνιστές δεν διέθεταν, παρά την αδιαμφισβήτητη στρατιωτική εμπειρία και γενναιότητά τους,

τις ίδιες μεγάλες δυνατότητες ανάλογου πολεμικού σχεδιασμού. Και πρότειναν την διεξαγωγή τοπικών μαχών για την κατάληψη επιμέρους, διάσπαρτων, στρατηγικών σημείων και μικρών οικισμών, θεωρώντας ότι έτσι θα ήταν δυνατό ο αγώνας της Εθνεγερσίας να καταγάγει «*εύκολες*» νίκες.

β) Είναι όμως προφανές ότι αν ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης είχε υιοθετήσει τις απόψεις τους, η Επανάσταση του 1821 θα διέτρεχε τον κίνδυνο να *«εκφυλισθεί»* αγωνιστικώς, μέσ' από τοπικές συμπλοκές σημαντικού κόστους σε ανθρώπινες ζωές και μικρής, έως σχεδόν μηδενικής, στρατηγικής ωφέλειας. Ενώ, ταυτοχρόνως, οι οθωμανοί θα είχαν όλο τον χρόνο να οχυρωθούν ακόμη πιο αποτελεσματικά μέσα στην Τριπολιτσά, όταν μάλιστα κρατούσαν εκεί σε ομηρία εκτός από τον υπόλοιπο πληθυσμό και μεγάλο αριθμό Ελλήνων Προκρίτων της ευρύτερης περιοχής.

2. Την στρατιωτική-πολεμική ιδιοφυία του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη κατέδειξε, πέραν της προαναφερόμενης κατανόησης της στρατηγικής σημασίας της Τριπολιτσάς, και ο τρόπος με τον οποίο οργάνωσε τον αποκλεισμό της και, εν τέλει, την μάχη για την κατάληψή της.

α) Επιλέγοντας -μεθοδικώς, και με στόχο την περικύκλωση και τον αποκλεισμό της Τριπολιτσάς από οιαδήποτε επικοινωνία, ικανή να της διασφαλίσει την στρατιωτική ενίσχυση και τον κάθε είδους ανεφοδιασμό- συγκεκριμένες περιοχές, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης καθοδήγησε τους αγωνιζόμενους Έλληνες σε τοπικές μάχες, εντεταγμένες όμως σ' έναν ευρύτερο, κατά τα προεκτεθέντα, σχεδιασμό. Μάχες που ήταν εξαιρετικά πιθανό ότι θα είχαν νικηφόρα κατάληξη, και δη με μικρό κόστος σε ανθρώπινες απώλειες. Πρώτα ήλθε η νίκη στο Λεβίδι, την 14^{η} Απριλίου, για ν' ακολουθήσουν οι διαδοχικές νίκες στο Βαλτέτσι, μεταξύ 12^{ης} και 13^{ης} Μαΐου και στα Βέρβενα και στα Δολιανά, την 18^{η} Μαΐου. Τέλος η «*Μάχη της Γράνας*», όπως έμεινε γνωστή στην Ιστορία της Εθνεγερσίας, υπήρξε το αποκορύφωμα του όλου στρατηγήματος του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη για την Άλωση της Τριπολιτσάς. Η «*Γράνα*» δεν ήταν μια προϋπάρχουσα τοποθεσία στην περιοχή, αλλά ένα χαράκωμα συνολικού μήκους 700 μ., περίπου, το οποίο υπό την επίβλεψη του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη έσκαψαν περί την Τριπολιτσά αγωνιστές και ντόπιοι κάτοικοι εκτός της Πόλης. Όταν, μέσα σ' ελάχιστο χρόνο και παρά τις επιθέσεις των οθωμανών, η «*Γράνα*» ολοκληρώθηκε και ήταν πλήρως επιχειρησιακή, τον Αύγουστο του 1821, είχε ταυτοχρόνως ολοκληρωθεί και ο ασφυκτικός αποκλεισμός της Τριπολιτσάς. Η πτώση της ήταν πλέον προδιαγεγραμμένη.

β) Το πρωινό της 23^{ης} Σεπτεμβρίου του 1821, πάντοτε υπό την καθοδήγηση του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη -καίτοι ορισμένες, άστοχες και υπερβολικές, επιθετικές

ενέργειες των πολιορκητών επιχειρήθηκαν πέρα και έξω από τις εντολές του και ήταν εντελώς ξένες προς την αυθεντικώς γενναία στρατιωτική και πολεμική του νοοτροπία- η Τριπολιτσά καταλήφθηκε και απελευθερώθηκε. Και μετέπειτα, σχεδόν έως το τέλος της Εθνεγερσίας, υπήρξε το «*στρατηγείο*» του Αγώνα για ολόκληρη την Πελοπόννησο, και όχι μόνο. Τέσσερα ήταν τα επιμέρους στρατιωτικά σώματα των πολιορκητών της Τριπολιτσάς. Το πολυπληθέστερο, αριθμώντας περίπου 2.500 άνδρες, τελούσε υπό την ηγεσία του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Ενώ τα τρία άλλα τελούσαν, αντιστοίχως, υπό την ηγεσία των Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, Χρήστου «*Αναγνώστη*» Παπαγεωργίου-Αναγνωσταρά και Παναγιώτη Γιατράκου.

γ) Και ακόμη τούτο ως προς το μοναδικό ηγετικό πρότυπο του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη: Ο «*Γέρος του Μοριά*» είχε, αμέσως και δίχως ίχνος μεμψιμοιρίας, αποδεχθεί το εγχείρημα της κατάληψης και της απελευθέρωσης της Τριπολιτσάς να τεθεί υπό την υπέρτατη ηγεσία του Δημητρίου Υψηλάντη και υπό την αρχιστρατηγία του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Η Ιστορία όμως, κατά «*δικαίαν κρίσιν*», εξέδωσε μάλλον ευθύς εξ αρχής την «*ετυμηγορία*» της, αναγνωρίζοντας τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη ως την κορυφαία ηγετική προσωπικότητα της Άλωσης της Τριπολιτσάς.

3. Σήμερα το χρέος μας, ως Ελλήνων, έναντι των Αγωνιστών της Εθνεγερσίας και του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη πρέπει να επικεντρώνεται στο να τιμούμε εμπράκτως την Ιερή Μνήμη τους αφενός συνάγοντας, με βάση το παράδειγμά τους, τ’ αναγκαία διδάγματα για το δικό μας Εθνικό Χρέος, όταν το απαιτεί η σωτηρία της Πατρίδας. Και, αφετέρου, υπερασπιζόμενοι την ιστορική αλήθεια για την κατάληψη και την απελευθέρωση της Τριπολιτσάς, περαιτέρω δε ακυρώνοντας αδιαλείπτως την παραχάραξη της Ιστορίας, την οποία ακόμη και στις μέρες μας -ίσως με μεγαλύτερο θράσος και μεγαλύτερη ένταση- επιδιώκει η Τουρκία. Προς αυτή την κατεύθυνση είναι ανάγκη να προστεθούν και τα εξής:

α) Η ιστορική αλήθεια επιβάλλει ν’ αποδεχθούμε ότι κατά τις πολεμικές επιχειρήσεις για την κατάληψη και την απελευθέρωση της Τριπολιτσάς χύθηκε πολύ αίμα. Η στάση ορισμένων από τους πολιορκητές της Τριπολιτσάς -στάση κατά την οποία, δυστυχώς, επικράτησαν καθ’ υπερβολή και τα συναισθήματα των καταπιεσμένων κάτω από το «*κυκλώπειο*» βάρος της σκλαβιάς τεσσάρων αιώνων- δεν έχει καμία σχέση με την νοοτροπία και το μέτρο ευθύνης που το Έθνος των Ελλήνων έχει επιδείξει, δίχως εξαίρεση, σε ανάλογες περιπτώσεις. Πρέπει όμως στο σημείο τούτο να επισημανθούν και τ’ ακόλουθα, τα οποία η πλευρά της Τουρκίας θέλει, για τους δικούς της ανομολόγητους σκοπούς, ν’ «*αγνοεί*»:

α1) Πρώτον, εκείνοι που ηγήθηκαν κατά τη μάχη για την κατάληψη και την

απελευθέρωση της Τριπολιτσάς, με πρώτο τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, όχι μόνο δεν επικρότησαν τις ακρότητες και την αιματοχυσία αλλά έκαναν τα πάντα για να την αποφύγουν.

α2) Δεύτερον, και προς επίρρωση αυτού του γεγονότος, πρέπει να υπενθυμίζουμε ότι ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης αλλά και άλλοι Οπλαρχηγοί ζήτησαν -ακριβώς για ν' αποφευχθούν οι αιματηρές υπερβολές- και συγκεκριμένα επανειλημμένως, από τους πολιορκούμενους οθωμανούς να παραδοθούν ειρηνικά, εγγυώμενοι την ασφάλειά τους. Όμως οι οθωμανοί όχι μόνον απέρριψαν κάθε τέτοια πρόταση, αλλά και οι απαντήσεις τους προς την Ελληνική πλευρά ήταν, το λιγότερο, ιταμές και προκλητικές. Επομένως, η τακτική αυτή των οθωμανών δεν μπορεί να μην προσθέτει το δικό της βάρος στην «*ζυγαριά*» της Ιστορίας σε ό,τι αφορά τα γεγονότα της εποχής εκείνης.

β) Αυτό όμως το οποίο εμείς, οι Έλληνες, οφείλουμε ν' αντιτάσσουμε όχι μόνο προς την Τουρκία αλλά και προς όλους εκείνους, διεθνώς -ευτυχώς λίγους βεβαίως- οι οποίοι «*συμμερίζονται*» τις θέσεις της, είναι πως αποτελεί τουλάχιστον πρόκληση απέναντι στην Ελλάδα αλλά, κυρίως, και απέναντι στην ίδια την Ιστορία να επιχειρούν την εξίσωση της αιματοχυσίας κατά την Μάχη της Άλωσης της Τριπολιτσάς με τα στυγερά εγκλήματα της Τουρκίας εις βάρος των Ελλήνων, και όχι μόνο.

β1) Πριν απ' όλα η Τουρκία οφείλει να θυμάται τους ποταμούς αίματος των Ελλήνων κατά τους τέσσερις αιώνες σκλαβιάς, αρχής γενομένης από την ανελέητη σφαγή κατά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης. Όπως επίσης οφείλει να θυμάται το αδιανόητο μαρτύριο που υπέμειναν οι αγωνιζόμενοι Έλληνες και το αίμα που χύθηκε, «*κρουνηδόν*», κατά τους τέσσερις αιώνες σκλαβιάς υπό τον οθωμανικό ζυγό «*ελαυνόμενο*» από την βαρβαρότητα των εκάστοτε Σουλτάνων. Αναφέρομαι εδώ, εν είδει παραδείγματος και μόνο, στις παρατηρήσεις και διαπιστώσεις του Γάλλου περιηγητή της εποχής εκείνης Jean-François-Maxime Raybaud -που κάθε άλλο παρά ευνοϊκά είχε κρίνει αρχικώς την στάση των Ελλήνων κατά την Άλωση της Τριπολιτσάς- στο βιβλίο του «*Memoires sur la Grèce*» (Paris, 1824, σελ. XIII-XIV) για τα ιστορικά γεγονότα της 23^{ης} Σεπτεμβρίου του 1821. Μεταξύ άλλων, ο Raybaud αναφέρει στο εν λόγω βιβλίο του: «*Η Ελλάδα δεν μπορούσε να βγει από την άβυσσο, στην οποία είχε βυθισθεί εξαιτίας της πολύχρονης δουλείας, ούτε με συμβιβασμούς, ούτε με θαύματα, αλλά με πολύ θάρρος*».

β2) Ολοκληρώνοντας τον σύντομο αυτόν απολογισμό για τα ιστορικά δεδομένα που αφορούν την κατάληψη και την απελευθέρωση της Τριπολιτσάς, είναι επιβεβλημένο να τονισθούν και τα εξής ως προς το απύθμενο θράσος των ηγεσιών

της Τουρκίας να επιχειρούν αδιανόητους «*συμψηφισμούς*» μεταξύ των δικών τους βάρβαρων εγκλημάτων εις βάρος του Έθνους των Ελλήνων και της αιματοχυσίας κατά την Μάχη της Άλωσης της Τριπολιτσάς: Τίποτα, και με κανένα τρόπο, δεν μπορεί να «*ξεπλύνει*» στην διαδρομή της Ιστορίας τα εγκλήματα και την βαρβαρότητά τους όχι μόνο κατά τους τέσσερις αιώνες σκλαβιάς, αλλά και μετά την ίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους. Ειδικότερα, τίποτα δεν μπορεί ν' αποσιωπήσει το ποια είναι η πραγματική Τουρκία με αποκλειστική ευθύνη των κατά καιρούς ηγεσιών της. Εκείνων, που με δικούς τους σχεδιασμούς και δικές τους εντολές διέπραξαν, κτηνωδώς, τις Γενοκτονίες των Ελλήνων του Πόντου και των Ελλήνων της Μικράς Ασίας, στις αρχές του 20ού αιώνα, καθώς και τον αποδεκατισμό, κυριολεκτικώς, της πάλαι ποτέ κραταιάς Ελληνικής Εθνικής Μειονότητας στην Κωνσταντινούπολη, ιδίως μεταξύ 1955-1965. Κατά τούτο και είναι παραπάνω από επιβεβλημένο το χρέος μας, ως Ελλήνων, να κάνουμε τα πάντα προκειμένου οι Γενοκτονίες αυτές ν' αναγνωρισθούν πέραν της Ελλάδας και διεθνώς, πρωτίστως δε εντός της Ευρωπαϊκής μας Οικογένειας, της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Β. Η Μάχη στα Δερβενάκια

Αν η κατάληψη και απελευθέρωση της Τριπολιτσάς διασφάλισε, όπως επεξηγήθηκε προηγουμένως, την εμπέδωση της Επανάστασης του 1821, η Μάχη στα Δερβενάκια «*αναζωπύρωσε*» την «*φλόγα*» της, η οποία κινδύνευε να σβήσει όταν οι οθωμανοί είχαν πάρει την απόφαση, με ισχυρό και καλά οργανωμένο στράτευμα, να εξαλείψουν το πολύτιμο «*κεκτημένο*» της εδραίωσης του Αγώνα για την Ανεξαρτησία στο μεγαλύτερο μέρος της Πελοποννήσου. Και, καθώς ήδη επισημάνθηκε ακροθιγώς, ήταν η Μάχη στα Δερβενάκια, η οποία επέτρεψε στον «*Γέρο του Μοριά*» να εφαρμόσει στην πράξη και τις δύο συνιστώσες της στρατιωτικής-πολεμικής του ιδιοφυίας, ήτοι εκείνη της «*πολιορκίας*» και εκείνη του «*κλεφτοπολέμου*».

1. Περί τα μέσα του 1822, και μπροστά στον ορατό «*κίνδυνο*» περαιτέρω εξάπλωσης της Επανάστασης του 1821 ύστερα από την κατάληψη και την απελευθέρωσητης Τριπολιτσάς, η «*Υψηλή Πύλη*» αποφάσισε να βάλει οριστικό τέλος στην Εθνεγερσία των Ελλήνων. Για την επίτευξη αυτού του στόχου ανατέθηκε στον Μαχμούτ Πασά Δράμαλη η αποστολή ανακατάληψης όλων των εδαφών της Πελοποννήσου, τα οποία είχαν κατορθώσει ν' απελευθερώσουν και να κρατούν υπό τον έλεγχό τους οι αγωνιζόμενοι Έλληνες. Το, εξαιρετικά μεγάλο για τα δεδομένα της εποχής –και μάλιστα σε σύγκριση με το προδήλως υποδεέστερο αριθμητικώς έμψυχο δυναμικό των Ελλήνων- στράτευμα του Δράμαλη αποτελούσαν 23.000, περίπου, πολύ καλά

οπλισμένοι μαχητές, τους οποίους επικουρούσε ένα σώμα 7.000 βοηθητικών οθωμανών, κυρίως για την συντήρησή τους, για τον ανεφοδιασμό τους και για την εκτέλεση άλλων δευτερευουσών εργασιών.

α) Στις αρχές Ιουλίου του 1822 το στράτευμα του Δράμαλη επέδραμε στην Πελοπόννησο από την περιοχή της Κορινθίας. Αρχικώς κατέλαβε, αμαχητί, τον Ακροκόρινθο και στην συνέχεια εισέβαλε στην Αργολική πεδιάδα. Την 13^{η} Ιουλίου του 1822 κατέλαβε την πόλη του Άργους και στην συνέχεια άρχισε να πολιορκεί το Κάστρο της, το οποίο υπερασπιζόταν ένα ολιγάριθμο -πλην όμως γενναίως μαχόμενο- απόσπασμα Ελλήνων μαχητών. Ο Δράμαλης ακολούθησε αυτή την «*επιθετική*» τακτική στηριζόμενος, υπεροπτικώς, στην στρατιωτική του υπεροχή και υποτιμώντας πλήρως τις Ελληνικές δυνάμεις, δίχως να υπολογίσει επίσης και δύο θεμελιώδεις, στρατηγικώς, παραμέτρους: Αφενός την εδαφική ιδιομορφία της Αργολικής πεδιάδας, η οποία ήταν οιονεί «*περίκλειστη*» εξαιτίας των γύρω ορεινών όγκων και, επομένως, «*ευάλωτη*» στον αποκλεισμό της. Και, αφετέρου, το γεγονός ότι όλη την άνοιξη του 1822 ελάχιστες βροχές είχαν πέσει στην περιοχή, έτσι δε και το νερό σπάνιζε και η παραγωγή αγαθών ήταν δραματικά μειωμένη. Επιπροσθέτως, εκείνο το καλοκαίρι έως και τον Ιούλιο ήταν ασυνήθιστα θερμό.

β) Ο επικεφαλής των Ελλήνων απέναντι στο στράτευμα του Δράμαλη Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, με βάση αυτά τα δεδομένα, αντιλήφθηκε αμέσως ότι θα ήταν μάταιο και καταστροφικό να επιχειρήσει ευθεία στρατιωτική αντιπαράθεση.

β1) Και αποφάσισε ν' «*αξιοποιήσει*» αρχικώς την πρώτη από τις κατά τα προεκτεθέντα δύο «*συνιστώσες*» της στρατιωτικής -πολεμικής του ιδιοφυίας, εκείνη μιας μορφής πολιορκίας, στην πραγματικότητα δε ασφυκτικού αποκλεισμού του στρατεύματος του Δράμαλη. Πολλώ μάλλον όταν προς αυτή την κατεύθυνση συνέτειναν ευθέως και όλες οι δυσχερείς για τον εχθρό συνθήκες που επισημάνθηκαν προηγουμένως, στις οποίες είχε αρχίσει να προστίθεται και το πλεονέκτημα για τους Έλληνες ότι ο Δράμαλης έχανε πολύτιμο χρόνο και καθυστερούσε αναλόγως προσπαθώντας να καταλάβει, όπως προεκτέθηκε, το Κάστρο του Άργους. Κάστρο, το οποίο υπερασπίζονταν ακόμη με αποτελεσματικότητα οι λίγοι Έλληνες μαχητές που είχαν οχυρωθεί εντός αυτού.

β2) Για να επιτύχει πιο αποτελεσματικά τον «*πολιορκητικό*» στόχο του ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης άρχισε να καίει, με «*καταδρομικές*» κινήσεις των Ελλήνων μαχητών, ό,τι απέμενε από τα σπαρτά και την εν γένει γεωργική παραγωγή στον Αργολικό κάμπο και σε συνορεύουσες με αυτόν περιοχές. Ταυτοχρόνως, οργάνωσε τον αποκλεισμό του στρατεύματος του Δράμαλη στην περιοχή της Πόλης του Άργους, το οποίο έτσι οδηγήθηκε σε πραγματική λιμοκτονία λόγω ελλιπέστατου ανεφοδιασμού και σταδιακής ελαχιστοποίησης των

αποθεμάτων νερού. Το όλο πολιορκητικό σχέδιο του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη ολοκλήρωσε και πάλι η διορατικότητά του, η οποία τον οδήγησε ν' αντιληφθεί ότι έπρεπε αφενός ν' αποκλείσει την διαφυγή του στρατεύματος του Δράμαλη προς την υπόλοιπη Αργολίδα και προς την Αρκαδία. Και, αφετέρου, να τον αναγκάσει κατ' αυτόν τον τρόπο να επιλέξει ως μόνη διέξοδο διαφυγής την επιστροφή στην Κόρινθο. Διέξοδο, την οποία ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης κατέστησε ανέφικτη μέσω της οργανωμένης -κατ' ουσία με μεθόδους «*κλεφτοπολέμου*»- πολεμικής υπεράσπισης των Στενών των Δερβενακίων, της μόνης διόδου φυγής προς την Κόρινθο.

β3) Μέσα σε αυτό το πλαίσιο «*φραγής*» της πορείας του στρατεύματος του Δράμαλη προς την λοιπή Αργολίδα και προς την Αρκαδία, κατ' εντολή του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη ο Πλαπούτας, με 800 περίπου άνδρες, ανέλαβε στο Σχινοχώρι την φύλαξη της βορειοδυτικής πλευράς της Αργολίδας. Ενώ οι Νικηταράς και Παπαφλέσσας, επίσης με 800 περίπου άνδρες, ανέλαβαν στο Στεφάνι και στο Αγιονόρι, αντιστοίχως, την φύλαξη της διάβασης προς την Κορινθία μέσω της Κλένιας.

2. Το νέο «*στρατήγημά*» του-μετά από εκείνο που οδήγησε στην κατάληψη και στην απελευθέρωσητης Τριπολιτσάς- έδειξε πώς και γιατί οι προβλέψεις του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη επιβεβαιώθηκαν στην πράξη και οδήγησαν το οθωμανικό στράτευμα στην «*παγίδα*» της αναγκαστικής οπισθοχώρησης.

α) Πραγματικά ο Δράμαλης, έχοντας επιπλέον χάσει ένα, έστω και όχι καθοριστικής σημασίας, μέρος από το στράτευμά του λόγω των κακουχιών κατά την παραμονή στο Άργος -παραμονή την οποία, κατά τα όσα διευκρινίσθηκαν, επιμήκυνε ασκόπως η πολιορκία του Κάστρου του Άργους- αναγκάσθηκε ν' αρχίσει την υποχώρηση προς την Κόρινθο και να περάσει, αναποδράστως, από τα Στενά των Δερβενακίων. Εκεί όμως, όπως το είχε σχεδιάσει επιμελώς, τον περίμενε ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης με τους άνδρες του, στους οποίους την κρίσιμη ώρα προστέθηκαν τόσο οι πολιορκούμενοι στο Κάστρο του Άργους -οι οποίοι στο μεταξύ είχαν καταφέρει να διαφύγουν από τους πολιορκητές τους οθωμανούς- όσο και τα στρατιωτικά αποσπάσματα των Πλαπούτα, Νικηταρά και Παπαφλέσσα που δεν ήταν ανάγκη πια να φυλάσσουν τις, κατά τ' ανωτέρω, τοποθεσίες προς την Αργολίδα και προς την Αρκαδία και άλλα, πλην των Στενών των Δερβενακίων, περάσματα.

β) Υπό τις συνθήκες αυτές στα Στενά των Δερβενακίων διεξήχθη, την 26η Ιουλίου του 1822, η εμβληματική εκείνη μάχη, η Μάχη των Δερβενακίων, η οποία αποσόβησε τον κίνδυνο καταστολής, εκ μέρους του οθωμανικού στρατεύματος, της Εθνεγερσίας.

β1) Στα Στενά των Δερβενακίων, και με δεδομένο το ότι οι Έλληνες -συνολικώς λιγότεροι από 3.000- είχαν ν' αντιμετωπίσουν έναν πολύ υπέρτερο αριθμητικώς και καλά εξοπλισμένο αντίπαλο, ακολούθησαν κατά βάση, πάντοτε κατά το «*στρατήγημα*» του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη όπως επεξηγήθηκε, την τακτική του «*κλεφτοπολέμου*». Όσο ο Δράμαλης με το στράτευμά του, κινούμενος προς την Κόρινθο, «*έμπαινε*» στα Στενά των Δερβενακίων, τόσο οι Έλληνες πολεμιστές από την μια πλευρά του «*έκοβαν*» κάθε δίοδο νέας υποχώρησης προς την Αργολική πεδιάδα. Και, από την άλλη πλευρά, επετίθεντο ξαφνικά «*ταμπουρωμένοι*» στις γύρω πλαγιές, αποδεκατίζοντας συστηματικά το εχθρικό στράτευμα.

β2) Η Μάχη των Δερβενακίων εξελίχθηκε για τον Δράμαλη και το στράτευμά του σε πανωλεθρία, με τουλάχιστον 3.000 νεκρούς και τραυματίες, και έμεινε στην Ιστορία ως «*η σφαγή του Δράμαλη*». Οι απώλειες των Ελλήνων ανήλθαν στους 200 νεκρούς. Ο Δράμαλης υποχώρησε ατάκτως προς την Τίρυνθα. Η τελική ουσιαστική καταστροφή του στρατού του συντελέστηκε λίγες μέρες αργότερα, την 28η Ιουλίου του 1822, κατά την Μάχη στο Αγιονόρι. Ο Δράμαλης πέθανε τον Οκτώβριο του ίδιου έτους κατά μια εκδοχή από μαρασμό, εξαιτίας της ταπεινωτικής ήττας του, ενώ κατ' άλλη από τον τύφο που μάστιζε το στράτευμά του. Ο συνδυασμός των δύο αυτών εκδοχών είναι όμως εκείνος, ο οποίος ίσως αποδίδει πιο πιστά την ιστορική πραγματικότητα.

II. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης στην πορεία προς την ίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους

Η «*απαστράπτουσα*» προσωπικότητα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη «*σημάδεψε*», όπως ήδη μνημονεύθηκε, ευεργετικώς όχι μόνο τον Αγώνα της Εθνεγερσίας αλλά και την όλη διαδρομή έως την ίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους, το 1830 με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου. Και τούτο διότι την στρατιωτική-πολεμική ιδιοφυία του «*Γέρου του Μοριά*» συμπλήρωνε, με ιδανικό τρόπο, η «*σοφία*» του συνδυασμένη με την, παροιμιώδη, θυμοσοφία του. «*Σοφία*», η οποία «*αναδυόταν*» από την μακρά πείρα του όχι μόνον αναφορικά με την πεμπτουσία της ιδιοσυστασίας του Έθνους των Ελλήνων, αλλά και αναφορικά με ορισμένα διαχρονικά και μεγάλα ελαττώματά μας -με πιο «*αντιπροσωπευτικά*» εκείνα του

διχασμού και του φθόνου- ιδίως όταν αυτά «*εκπορεύονταν*» από τους τότε Πολιτικούς. Και δη Πολιτικούς οι οποίοι δεν είχαν στοιχειώδη μάχιμη συμβολή στον Αγώνα για την Ανεξαρτησία.

Α. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης και ο «*κατευνασμός των παθών*» κατά την περίοδο έως την ευόδωση της Εθνεγερσίας

Όλ' αυτά τα προσόντα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, μαζί με το κύρος του ως «*Στρατηγού*» της Επανάστασης του 1821, του επέτρεψαν να διαδραματίσει ουσιώδη ρόλο για τον «*κατευνασμό των παθών*», τα οποία πολλές φορές έθεσαν σε «*θανάσιμο*» κίνδυνο την ίδια την Εθνεγερσία. Τούτο δεν σημαίνει ότι ο «*Γέρος του Μοριά*» δεν είχε τις δικές του ανθρώπινες στιγμές ή και αδυναμίες, κυρίως όταν έπρεπε ν' αντιμετωπίσει την άδικη αμφισβήτηση και τις αδιανόητες προσβολές εις βάρος του, κατά κανόνα από την «*χορεία*» των πολιτικών του αντιπάλων. Όμως ακόμη και σε αυτές τις, θλιβερές για τον «*Εθνεγέρτη*», στιγμές στο τέλος πρυτάνευε μέσα του -δοθέντος ότι ήταν αφιερωμένος «*ψυχή τε και σώματι*» στην απελευθέρωση της Πατρίδας και στην σωτηρία του Έθνους- η «*επιείκεια*» και η «*καταλαγή*». Τα παραδείγματα που παρατίθενται στην συνέχεια προς αυτή την κατεύθυνση αφορούν μόνο την περίοδο έως την ίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους, ήτοι έως το 1830, όχι όμως και την μετέπειτα περίοδο της Βασιλείας του Όθωνα, κατά την οποία επίσης υπέστη τα «*πάνδεινα*» ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.

1. Μεταξύ Οκτωβρίου του 1824 και Μαΐου του 1825 διαδραματίσθηκε ο δεύτερος κύκλος της, παρ' ολίγον μοιραίας, εμφύλιας σύγκρουσης μεταξύ των Ελλήνων. Οι «*Κυβερνητικοί*» υποπτευόντουσαν τους Στρατιωτικούς για την καλλιέργεια «*δικτατορικών*» τάσεων. Ενώ οι «*Αντικυβερνητικοί*»« *εκτόξευαν*» εναντίον των αντιπάλων τους την κατηγορία ότι, μεταξύ άλλων, σκόπευαν να υποταχθούν στις απαιτήσεις των Άγγλων.

α) Και όλ' αυτά ενώ η Εθνεγερσία «*έφθινε*» καταθλιπτικώς και η σύμπραξη του Σουλτάνου με τον Μεχμέτ Αλή της Αιγύπτου για την οργάνωση της επιδρομής του γιού του τελευταίου, Ιμπραήμ Πασά, στην Πελοπόννησο βρισκόταν «*επί θύραις*». Η εμφύλια διαμάχη μεταξύ των Ελλήνων άρχισε να οξύνεται μετά το πέρας της Β΄ Εθνοσυνέλευσης στο Άστρος, την 18η Απριλίου του 1823. Οι «*Κυβερνητικοί*» απέκτησαν μεγάλη υπεροχή, συνεργαζόμενοι ιδίως με ισχυρούς οικονομικώς παράγοντες, νησιώτες εφοπλιστές και γαιοκτήμονες, ενώ τους συνέδραμαν ορισμένοι Οπλαρχηγοί και επιφανείς Έλληνες του Εξωτερικού. Πέραν τούτου, είχαν την οικονομική δύναμη που τους εξασφάλιζε το «*πρώτο δάνειο*» της Ανεξαρτησίας.

β) Παρά το δίκαιο πολλών εκ των θέσεών του ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, αποδυναμωμένος και αργότερα περίλυπος -από την δολοφονία του γιου του, Πάνου, την 13η Νοεμβρίου του 1824- επιδίωξε τον συμβιβασμό και τον τερματισμό των εχθροπραξιών. Την 22α Μαΐου του 1824 αναγνώρισε την Κυβέρνηση Κουντουριώτη, και μάλιστα μετέβη στο Ναύπλιο για να δηλώσει προς αυτή τον σεβασμό του και την υποταγή του στους «*νόμους της Πατρίδας*».

2. Οι «*Κυβερνητικοί*» όχι μόνο δεν τον εμπιστεύθηκαν αλλά, όλως αντιθέτως, τον συνέλαβαν την 6ηΦεβρουαρίου 1825. Μετά από μια δίκη «*παρωδία*», ο «*Γέρος του Μοριά*» φυλακίσθηκε στην Μονή του Προφήτη Ηλία στην Ύδρα.

α) Στην αποβάθρα του Ναυπλίου, όταν επιβιβαζόταν για να πλεύσει προς την Ύδρα προκειμένου να «*εκτίσει την ποινή*» του, ο όχλος που κατηύθυνε η ίδια η Κυβέρνηση τον αποδοκίμαζε, πετώντας του πέτρες και αποφάγια, με μια πέτρα να τον τραυματίζει στο μάτι! Οι «*υβριστές*» έκαναν πίσω όταν ο «*Γέρος του Μοριά*» πρόταξε τ' αλυσοδεμένα χέρια του και τους ρώτησε, θλιμμένος αλλά υπερήφανος, αν του άξιζε τέτοια «*καταισχύνη*». Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης έμεινε φυλακισμένος στην Μονή του Προφήτη Ηλία στην Ύδρα έως την 17η Μαΐου του 1825.

β) Όμως ακόμη και οι συνθήκες της αποφυλάκισής του έδειξαν από την μια πλευρά σε τι κατάσταση είχε περιαγάγει την Εθνεγερσία η εμφύλια διαμάχη. Και, από την άλλη πλευρά, το ηθικό μεγαλείο του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και την αφοσίωσή του στον αγώνα για την απελευθέρωση της Πατρίδας και για την σωτηρία του Έθνους:

β1) Η Κυβέρνηση αποφάσισε την αποφυλάκιση του «*Γέρου του Μοριά*» ύστερα από γενική κατακραυγή, και όταν πλέον ο Ιμπραήμ και το στράτευμά του ήταν ήδη στην Πελοπόννησο. Η οποία «*στέναζε*» από την «σφα*γή*» και την «*φωτιά*» και είχαν πια καταληφθεί από τον Ιμπραήμ το Ναβαρίνο και η Σφακτηρία, ενώ την ίδια περίοδο ο Κιουταχής πολιορκούσε το Μεσολόγγι. Τότε έγινε, επιτέλους, αντιληπτό ότι μόνον υπό την ηγεσία του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη ήταν δυνατό ν' αντιμετωπισθεί ο «*θανάσιμος*» κίνδυνος για την Επανάσταση του 1821. Η Κυβέρνηση των Κουντουριώτη, Κωλέττη και Μαυροκορδάτου εξέδωσε διάταγμα γενικής αμνηστίας, κατ' εφαρμογή του οποίου αποφυλακίσθηκε και ο «*Γέρος του Μοριά*». Αμέσως μετά διορίσθηκε Γενικός Αρχιστράτηγος και ο κόσμος τον υποδέχθηκε μ' ενθουσιασμό στο Ναύπλιο.

β2) Τα όσα διαδραματίσθηκαν αμέσως μετά την κατά τα ως άνω έλευσή του στο Ναύπλιο αποδεικνύουν και το Εθνικό «*μέταλλο*» της ψυχής του Θεόδωρου

Κολοκοτρώνη. Καθώς διηγούνται, ήταν τότε που ανέβηκε σε μια μεγάλη πέτρα και μίλησε στο πλήθος, το οποίο τον επευφημούσε λέγοντας: «*Έλληνες, πριν βγω στ' Ανάπλι έρριξα στη θάλασσα τα πικρά τα περασμένα. Κάντε κι εσείς το ίδιο. Στο δρόμο που περνάγαμε, για να 'ρθούμε στην εκκλησιά, είδα να σκάβουν κάποιοι ανθρώποι. Ρώτησα και μου είπαν πως σκάβουν να βρούνε κρυμμένο θησαυρό. Εκεί, στο λάκκο μέσα, ρίξτε και τα μίση τα δικά σας. Έτσι θα βρεθεί κι ο χαμένος θησαυρός.*» Ο «*Γέρος του Μοριά*», μετά την αποφυλάκισή του, «*πήρε τ' άρματά*» του και οργάνωσε το «*ευάριθμο*» στράτευμά του για να πολεμήσει τον Ιμπραήμ με την γνωστή του μέθοδο: Τον «*κλεφτοπόλεμο*», τον οποίο συνέχισε αδιαλείπτως έως ότου έφθασε στην Πελοπόννησο ο Γάλλος Στρατηγός Νικόλαος-Ιωσήφ Μαιζών, το 1828, κατ' εντολή του Βασιλιά Καρόλου Ι΄ της Γαλλίας προκειμένου να ηγηθεί του Γαλλικού στρατεύματος που είχε ως αποστολή την εκδίωξη του Ιμπραήμ από τον Μοριά.

Β. Θεόδωρος Κολοκοτρώνης και Ιωάννης Καποδίστριας: Η εμβληματική σύμπραξή τους για την ίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους

Όπως ήδη επισημάνθηκε, η όλη αποτίμηση της ανεκτίμητης συμβολής του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη θα ήταν προδήλως ιστορικώς ελλιπής δίχως την προσθήκη εκείνη, η οποία καταδεικνύει και την συνεισφορά του στην ευόδωση της Εθνεγερσίας διά της ίδρυσης του Νεότερου Ελληνικού Κράτους με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου, το 1830. Όμως η κατά τα ως άνω αποτίμηση θα ήταν επίσης ιστορικώς ελλιπής δίχως την ανάδειξη και εκείνων των γεγονότων, τα οποία «*φωτίζουν*» τις κυριότερες πτυχές της «*σύμπραξης*» του «*Γέρου του Μοριά*» -κατ' ακρίβεια δε της αμέριστης συμπαράστασής του προς αυτόν- με τον πρώτο Κυβερνήτη της απελευθερωμένης Ελλάδας, τον Ιωάννη Καποδίστρια.

1. Η γνωριμία του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη με τον Ιωάννη Καποδίστρια ανάγεται αρκετά πριν η Γ΄ Εθνοσυνέλευση αποφασίσει την εκλογή του ως Κυβερνήτη. Ειδικότερα, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης είχε συναντήσει τον Ιωάννη Καποδίστρια προ του 1827 δύο φορές, σύμφωνα με τις υπάρχουσες ιστορικές μαρτυρίες, ορισμένες από τις οποίες «*συγκλίνουν*» υπέρ του ότι είχε προηγηθεί και μια εντελώς «*πρώιμη*»συνάντηση μεταξύ τους, το 1805 στην Κέρκυρα.

α) Η πρώτη, σχεδόν πλήρως τεκμηριωμένη, συνάντηση μεταξύ του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και του Ιωάννη Καποδίστρια πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 1807 στην «*Αγία Μαύρα*», την σημερινή Λευκάδα. Και συγκεκριμένα στην περιοχή του «*Μαγεμένου*» που υπαγόταν στον συνοικισμό της Νικιάνας, σε μικρή απόσταση από την Πόλη της Λευκάδας.

α1) Ήταν τότε που η Ιόνιος Πολιτεία διόρισε, την 2^{α} Ιουνίου του 1807, τον Ιωάννη Καποδίστρια -πριν βέβαια αρχίσει την διπλωματική του σταδιοδρομία στην Αυλή του Τσάρου της Ρωσίας- «*έκτακτο στρατιωτικό διοικητή*» με αποστολή την οχύρωση της Λευκάδας. Και τούτο διότι υπήρχαν βάσιμες πληροφορίες ότι ο Αλή Πασάς ετοίμαζε εισβολή στην Λευκάδα. Σ' ελάχιστο χρονικό διάστημα ο Ιωάννης Καποδίστριας έθεσε τις βάσεις της αποτελεσματικής οχύρωσης της «*Αγίας Μαύρας*», πλην όμως η εισβολή αυτή ουδέποτε πραγματοποιήθηκε, είτε διότι ο Αλή Πασάς άλλαξε τους πολεμικούς του σχεδιασμούς είτε διότι ο ίδιος είχε, τεχνηέντως, «*διοχετεύσει*» τις προαναφερόμενες πληροφορίες γι' αντιπερισπασμό.

α2) Όμως η συγκυρία επέτρεψε στον Ιωάννη Καποδίστρια να συναντηθεί στην Νικιάνα, κάτω από την περιώνυμη καρυδιά στου *«Μαγεμένου»*, με τους σπουδαιότερους Οπλαρχηγούς, οι οποίοι συμμετείχαν στην προετοιμασία της Εθνεγερσίας που συντελέσθηκε δεκατέσσερα χρόνια μετά, το 1821. Η «*σύναξη*» έγινε με πρωτοβουλία και τις *«ευλογίες»* του Μητροπολίτη Άρτας Ιγνατίου. Μεταξύ των Οπλαρχηγών ήταν και ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Και κατά την μαρτυρία του Λευκάδιου Αριστοτέλη Βαλαωρίτη ο Ιωάννης Καποδίστριας, απευθυνόμενους προς τους Οπλαρχηγούς και προς τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη τόνισε, μεταξύ άλλων: «*Ελπίζω η Πατρίς να σας καλέσει συντόμως δια σκοπόν πολύ υψηλότερον*», υπαινισσόμενος προφανώς την «*έκρηξη*» του υπέρ Ανεξαρτησίας Αγώνα.

β) Η δεύτερη συνάντηση του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και του Ιωάννη Καποδίστρια πραγματοποιήθηκε στην Κέρκυρα, λίγο πριν την «*έκρηξη*» της Επανάστασης του 1821, και συγκεκριμένα το 1819.

β1) Τότε ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης υπηρετούσε ως Ταγματάρχης στο «*Ελληνικό ελαφρύ πεζικό*» του Αγγλικού Στρατού στην Ζάκυνθο. Μετέβη δε στην Κέρκυρα αποκλειστικώς και μόνο προκειμένου να συναντήσει τον Ιωάννη Καποδίστρια -ο οποίος είχε φθάσει εκεί για να δει την οικογένειά του και για ολιγοήμερη ανάπαυση- κορυφαίο τότε Αξιωματούχο της Ρωσικής Διπλωματίας, αγωνιώντας να μάθει από αυτόν ποια θα ήταν, ενδεχομένως, η στάση του Τσάρου αν και όταν οι Έλληνες ξεκινούσαν τον υπέρ Ανεξαρτησίας Αγώνα. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης βρήκε στην Κέρκυρα έναν Ιωάννη Καποδίστρια που έδειχνε «*περίφροντις*», πλην όμως υπήρξε απολύτως ειλικρινής μαζί του. Ήταν η περίοδος κατά την οποία και ο Ιωάννης Καποδίστριας, επηρεασμένος από την όλη πληροφόρηση που είχε για την Ελλάδα αλλά και από τις θέσεις του Αδαμαντίου Κοραή -κατά τις οποίες το Έθνος δεν ήταν ακόμη «*ώριμο*» για την Εθνεγερσία- «*έτρεφε*» μεγάλες επιφυλάξεις για το αν και κατά πόσον οι Έλληνες έπρεπε να επαναστατήσουν, τουλάχιστον στο άμεσο μέλλον.

β2) Όσο για τον Τσάρο της Ρωσίας, ο Ιωάννης Καποδίστριας πληροφόρησε τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη ότι δεν ήταν, κάθε άλλο, διατεθειμένος να συμπαρασταθεί στο Έθνος των Ελλήνων για να διεκδικήσει την Ελευθερία του, κυρίως διότι δεν επιθυμούσε να «*διαταράξει*» τις σχέσεις του με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, εμπλεκόμενος ενδεχομένως και σε πολεμικές επιχειρήσεις εναντίον της. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης έφυγε από την Κέρκυρα καταφανώς απογοητευμένος. Όμως τούτο δεν σήμανε και ρήξη του με τον Ιωάννη Καποδίστρια, επειδή εκτιμούσε πέρ’ από το αδιαμφισβήτητο κύρος του και την ανυπόκριτη ειλικρίνειά του, επιπλέον δε θεωρούσε πως η αφοσίωσή του στο Έθνος ήταν αδιαπραγμάτευτη.

2. Όπως αναφέρουν αρκετές μαρτυρίες, μετά την έναρξη της Επανάστασης του 1821 ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ήταν πεπεισμένος, ευθύς εξ αρχής, ότι ο Ιωάννης Καποδίστριας, και λόγω του χαρακτήρα του και λόγω της «*διεθνούς* » εμβέλειας της προσωπικότητάς του, ήταν ο πιο κατάλληλος για να ηγηθεί του Ελληνικού Κράτους, όταν θα έφθανε η ώρα της συγκρότησής του.

α) Αυτό φάνηκε ξεκάθαρα λίγο πριν και, κατ’ εξοχήν, κατά την διάρκεια των εργασιών, το 1827, της Γ΄ Εθνοσυνέλευσης στην Τροιζήνα, η οποία και θέσπισε το πρώτο «*οριστικό*» Σύνταγμα της Ελλάδας, το «*Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος*», ένα από τα πιο ολοκληρωμένα Συντάγματα στην Συνταγματική Ιστορία μας αλλά και πέραν αυτής. Με πρωτοβουλία ιδίως του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη η Γ΄ Εθνοσυνέλευση αποφάσισε ομοφώνως, την 27^{η} Μαρτίου του 1827, «*η Νομοτελεστική Δύναμις να παραδοθή εις έναν και μόνον*», προκειμένου ν’ αποφευχθούν στο μέλλον «*όσα κακά επήγασαν εις το διάστημα του επταετούς Αγώνος… από την πολυμέλειαν της Νομοτελεστικής Δυνάμεως*». Η ρύθμιση αυτή «*φωτογράφιζε*

» ήδη το πρόσωπο του Ιωάννη Καποδίστρια. Τούτο προέκυψε ευθέως πλέον όταν, και πάλι με πρωτοβουλία του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, θεσπίσθηκε από την Γ΄ Εθνοσυνέλευση, την 3η Απριλίου του 1827, το Ψήφισμα ΣΤ΄, με το οποίο ο Ιωάννης Καποδίστριας ορίσθηκε «*Κυβερνήτης της Ελλάδος*». Άκρως χαρακτηριστικές για την πολιτική ισχύ που εμπιστευόταν στον Ιωάννη Καποδίστρια η Γ΄ Εθνοσυνέλευση ήταν οι διατάξεις των άρθρων 102-125 του «*Πολιτικού Συντάγματος της Ελλάδος* » («*Κεφάλαιον Ζ΄*») «*Περί Κυβερνήτου*».

β) Την 8η Ιανουαρίου του 1828 ο Ιωάννης Καποδίστριας αποβιβάσθηκε στο Ναύπλιο, και την 11η Ιανουαρίου ανέλαβε στην Αίγινα τα καθήκοντά του ως Πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας, όταν του μεταβιβάσθηκε επισήμως η «*Εκτελεστική Εξουσία*» από την «*μεταβατική*» «*Αντικυβερνητικήν Επιτροπήν*». Έκτοτε, και καθ' όλη την δραματική περίοδο έως την δολοφονία του στο Ναύπλιο, την 27η Σεπτεμβρίου 1831, ο Ιωάννης Καποδίστριας είχε την αμέριστη συμπαράσταση -πολύτιμη καθ' όλα, λόγω του μεγέθους της προσωπικότητας και της Εθνικής προσφοράς του «*Γέρου του Μοριά*»- του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, όπως φάνηκε σε πολλές και κρίσιμες περιστάσεις.

β1) Πριν απ' όλα ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης αντιλήφθηκε, αμέσως και δίχως δισταγμούς, ότι η πλήρης εφαρμογή του «*Πολιτικού Συντάγματος της Ελλάδος*» ήταν αδύνατη λόγω των εξαιρετικών συνθηκών που επικρατούσαν τότε στον Τόπο και ότι, συνακόλουθα, έπρεπε ν' ανατεθούν στον Κυβερνήτη έκτακτες αρμοδιότητες. Γι' αυτό και πρωτοστάτησε κατά την θέσπιση από την Βουλή του ΝΗ΄ Ψηφίσματος, την 18η Ιανουαρίου του 1828, το οποίο ενέκρινε «*σχέδιον μεταβολής διοικήσεως προσωρινής*» που ανέστειλε, κατά μεγάλο μέρος, την εφαρμογή του «*Πολιτικού Συντάγματος της Ελλάδος*». Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, στην συνέχεια, αντιτάχθηκε με σθένος έναντι όλων εκείνων -και δεν ήταν λίγοι- οι οποίοι καταλόγιζαν στον Ιωάννη Καποδίστρια «*δικτατορικές*» τάσεις και τον υπονόμευαν εμφανώς. Όπως επίσης ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης πίστεψε, δίχως δισταγμούς, στις ειλικρινείς προθέσεις του Ιωάννη Καποδίστρια να επαναφέρει σταδιακώς το Κράτος σ' ένα είδος «*συνταγματικής ομαλότητας*» μέσω νέου Συντάγματος. Γι' αυτό και συμφώνησε όταν ο Ιωάννης Καποδίστριας οργάνωσε -αμέσως μετά την έναρξη της ισχύος του προαναφερόμενου ΝΗ΄ Ψηφίσματος της 18ης Ιανουαρίου του 1828- από κοινού με την Βουλή την σύγκληση Δ΄ Εθνοσυνέλευσης για την θέσπιση νέου Συντάγματος, η οποία τελικώς συνήλθε στο Άργος, την 11η Ιουλίου του 1829.

β2) Επιπροσθέτως, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης είχε αντιληφθεί ότι μόνον η προσωπικότητα του Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια μπορούσε να πείσει τις «*Μεγάλες Δυνάμεις*» της εποχής να «*στέρξουν*» την ίδρυση του Νεότερου

Ελληνικού Κράτους, και μάλιστα υπό εδαφικούς και άλλους όρους πρόσφορους να διασφαλίσουν την μελλοντική του επιβίωση. Δεν πρέπει δε να υποτιμάται ιστορικώς το γεγονός ότι, παρά την στάση τους στο Ναυαρίνο, αυτές οι «*Μεγάλες Δυνάμεις*», κυρίως για τους δικούς τους ιδιοτελείς λόγους, έφερναν εμπόδια στην τελική ευόδωση της Εθνεγερσίας, τηρώντας πολλές φορές μια επαμφοτερίζουσα στάση σε ό,τι αφορούσε την ίδρυση του πρώτου Έθνους-Κράτους, ήτοι του Νεότερου Ελληνικού Κράτους. Και πρωτίστως σε ό,τι αφορά το μέγεθος και τον βαθμό αυτονομίας που θα είχε, έτσι ώστε να μην έλθουν εκ νέου σ' ευθεία σύγκρουση με την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η συμπαράσταση αυτή του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη ήταν πολύτιμη για τον Ιωάννη Καποδίστρια αφού περιόριζε εμφανώς τις εσωτερικές αντιδράσεις, προκειμένου ο Κυβερνήτης να είναι όσο το δυνατό περισσότερο απερίσπαστος κατά τις διαπραγματεύσεις με τις «*Μεγάλες Δυνάμεις*» και να στεφθεί έτσι μ' επιτυχία το τιτάνιο έργο της «*γέννησης* » του πλήρως Ελεύθερου Ελληνικού Κράτους. Υπό τα δεδομένα αυτά ήταν και μια δικαίωση για τον ίδιο τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη η υπογραφή, την $22^{α}$ Ιανουαρίου/$3^{η}$ Φεβρουαρίου 1830, του «*Πρωτοκόλλου του Λονδίνου*» με το οποίο, όπως επανειλημμένως επισημάνθηκε, ιδρύθηκε εν τέλει το Νεότερο Ελληνικό Κράτος.

β3) Η στυγερή δολοφονία του Ιωάννη Καποδίστρια ένα, μόλις, χρόνο μετά ανέκοψε τον ρου της Ιστορίας για την ολοκλήρωση της πραγματοποίησης του *«οράματος»* του Κυβερνήτη αναφορικά με το μέλλον της Ελλάδας, το οποίο συμμεριζόταν στο ακέραιο ο «*Γέρος του Μοριά*». Και είναι άκρως χαρακτηριστικό εκείνο, το οποίο αποδίδεται στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη λίγο μετά την δολοφονία του Ιωάννη Καποδίστρια. Συγκεκριμένα λέγεται ότι ο «*Γέρος του Μοριά*» αναφώνησε με ανείπωτη πίκρα και οργή: «*Ο δολοφονήσας τον Καποδίστρια εδολοφόνησε την Ελλάδα*»!

Επίλογος

Τα όσα εκτέθηκαν για τον «*Εθνεγέρτη*» Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, τον «*Γέρο του Μοριά*», είναι ιστορικές παρακαταθήκες που τις θεμελιώνουν αμάχητα πια τεκμήρια. Εκτιμώντας την σημερινή συγκυρία οφείλουμε όμως να δεχθούμε πως η προσωπικότητα και η προσφορά του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη δεν είναι μόνον ιστορική «*κιβωτός*» του παρελθόντος. Πρέπει να μείνει εσαεί, και ιδίως για τις γενιές που έρχονται, «*δείκτης πορείας*» του μέλλοντός μας. Παράδειγμα προς μίμηση για την πορεία του Έθνους των Ελλήνων μέσα στον χρόνο, κυρίως όταν οι συνθήκες που επικρατούν –όπως προεχόντως οι σημερινές- δεν επιτρέπουν εφησυχασμό αλλά μας προτρέπουν επιτακτικώς σε μιαν υπεύθυνη εγρήγορση.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο το αξεπέραστο ιστορικό υπόδειγμα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, αναφορικά με το Εθνικό μας Χρέος για την υπεράσπιση της Πατρίδας -άρα και όλων, ανεξαιρέτως, των Εθνικών μας Θεμάτων και των Εθνικών μας Δικαίων- πρέπει να μας υπενθυμίζει και τούτο: Για εμάς, τους Έλληνες, η Εθνεγερσία -η οποία είναι πάντα ζωντανό ιστορικό ορόσημο και όχι μια απλή επέτειος- συνεχίζεται και θα συνεχίζεται, όσο οι ηγεσίες της Τουρκίας κάνουν ακόμη επίδειξη της διαχρονικής τους βαρβαρότητας στην Μαρτυρική Κύπρο. Με άλλες λέξεις εμείς, οι Έλληνες, οφείλουμε να «*καταθέσουμε*» στην Ιερή Μνήμη των Προγόνων μας Αγωνιστών της Επανάστασης του 1821 την ανυποχώρητη δέσμευσή μας ότι θ’ αγωνισθούμε, έως το τέλος, ώστε ν’ απελευθερωθεί και η τελευταία σπιθαμή του εδάφους της Κυπριακής Γης από τον τουρκικό ζυγό. Αλλά και ότι θ’ αγωνισθούμε, επιπροσθέτως, ως το τέλος προκειμένου τόσο η Διεθνής Κοινότητα όσο και, κυρίως, η Ευρωπαϊκή Ένωση ν’ αναλάβουν, στο ακέραιο, τις δικές τους ευθύνες, παύοντας ν’ ανέχονται απαθείς την τουρκική κατοχή στην Κύπρο. Κατοχή, η οποία πέραν των άλλων πλήττει καιρίως και το κύρος της Διεθνούς και της Ευρωπαϊκής Νομιμότητας, εν τέλει δε τον ίδιο τον Πολιτισμό μας.»